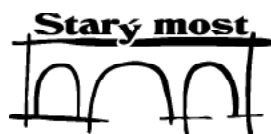

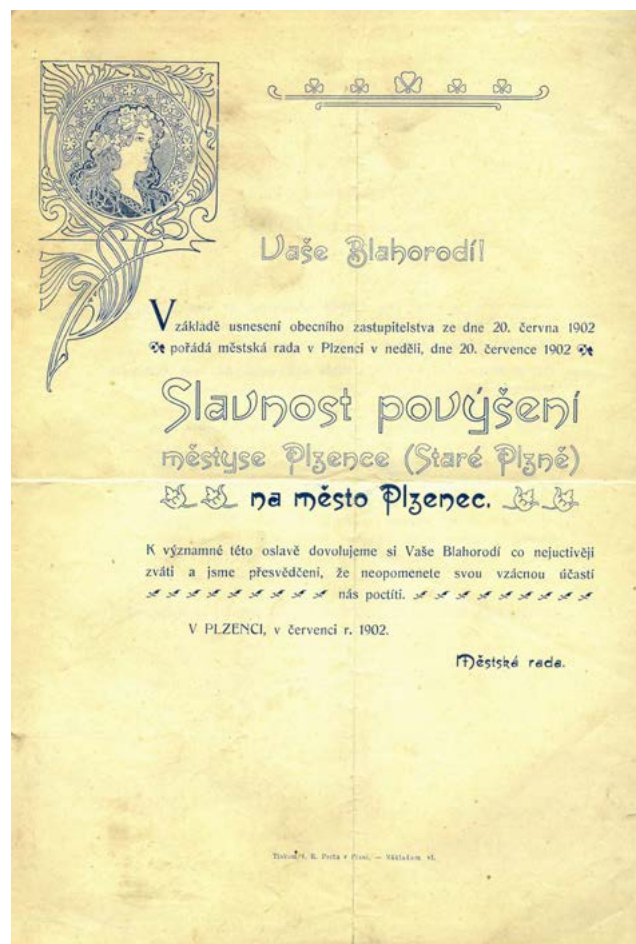
STARÝ PLZENEC

UDÁLOSTI, PŘÍBĚHY, OSOBNOSTI

Texty Anna Velichová a kolektiv

RAKOUSKO-UHERSKO POVÝŠENÍ STARÉHO PLZENEC NA MĚSTO

Program slavností (SOA)

Oslavy povýšení na město probíhaly 19. až 21. července 1902 a byly skutečně rozsáhlé. Plzenec se na ně připravoval několik měsíců předem a zapojil do nich nejen školní děti a veškeré místní spolky, ale částečně i okolní obce Sedlec a Štěnovice i plzeňský Sokol.

Oslavy začaly již v sobotu výzdobou města. Všechny budovy v ulicích a na náměstí byly čistě obileny a ozdobeny prapory a chvojím. Nejvýstavněji byla ozdobena radnice (uvnitř i zvenějšku), kterou vybavila novým čalouněným nábytkem místní firma Eduard Císař. Večer byl Plzenec slavnostně osvětlen lampiony. Nejnádherěji prý zářily budovy školy na Malé Straně, radnice a hlavně pivovaru – ten byl osvětlen elektrickými žárovkami. Večer procházel městem lampionový průvod doprovázený sokolskou hudbou z Plzně. Na Radyni, na Hůrce i na okolních návrších vzplanuly slavnostní hranice. Na Hůrce byly vypáleny nejdříve salvy z hmoždířů a poté slavnostní ohňostroj.

Po skončení lampionového průvodu hrály zdarma sokolské hudby v hostincích U České koruny a U Císaře rakouského (na Malé Straně). V neděli ráno po slavnostním budičku se o deváté dostavily spolky s městskou radou v čele, aby na nádraží uvítaly zvláštní vlaky z Plzně a z Českých Budějovic. Vlak přivezl na 500 hostů v čele s purkmistrem města Plzně Václavem Petákem,

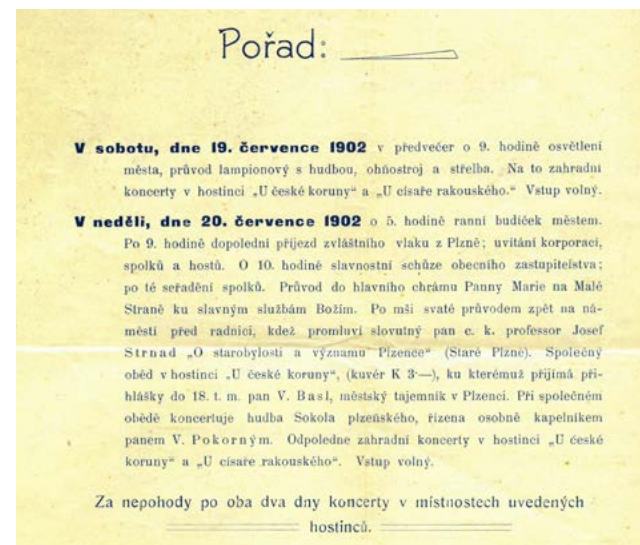
starostou plzeňského Sokola J. Schulzem a okresním plzeňským hejtmanem, rytířem Lvem Hansgírgem.

Zajímavým návštěvníkem byl historik Plzně, gymnaziální profesor J. Strnad (ten později přednesl do dnes zachovanou rozsáhlou přednášku o vývoji Starého Plzně od nejstarších dob).

Z Plzně se dostavila početná delegace zástupců nejrůznějších cechovních spolků a živností, Sokola i žurnalistů. Nechyběli ani zástupci okolních obcí (např. starostové Koterova, Týmákova, Nezvěstic), následovaly spolky hasičské a vysloužilcké (většinou s prapory). Je zajímavé, že se dostavili i zástupci Waldštejnských statků a železáren, i když Plzenec nebyl již od roku 1848 poddanským městem.

Po uvítání na radnici se delegace přemístily na náměstí zaplněné školními dětmi, sokoly, deputacemi okolních spolků i místními obyvateli. Na řečniště postavené u presbytáře kostela sv. Jana Křtitele vystoupil staroplzeňský starosta Václav Herejk s krátkým projevem. V něm pozdravil přítomné, stručně se dotkl historie města s jejími vrcholy slávy i úpadkem. Svou řeč pak ukončil provoláním slávy císaři. Po projevu se vydal slavnostní průvod ke kostelu Panny Marie na Malé Straně. V čele šly školní děti, pak hudba plzeňského Sokola, plzeňští sokolové i sokolský dorost, dobrovolní hasiči z Plzně a ze Sedlce, spolek plzeňských vysloužilců, družičky, hodnostáři a hosté, pak zástupci spolků z okolí a místní občané. V kostele pak byla sloužena slavnostní zpívaná mše, jež prý byla na vysoké hudební úrovni. Místo dlouhodobě nemocného místního faráře Fr. Dražila ji sloužil staroplzeňský rodák a farář na Prusinách Jan Císař za asistence staroplzeňského kaplana Čvančary (brzy nato se Jan Císař stal staroplzeňským farářem).

Po mši se průvod vrátil v poledne na náměstí k řečnické tribuně, kde zasedli hodnostáři i členové deputací. Zde vystoupil plzeňský historik Josef Strnad se slavnostní řečí o dějinách Plzně a o jeho dějinném významu. Jeho obsírná a pečlivě sestavená přednáška byla vyslechnuta s velkou pozorností početného

Popis programu slavností povýšení Starého Plzně na město (SOA)

obecenstva. Na závěr přednášky pak řečník nabádal plzeňské obyvatelstvo, aby se nespolehalo na cizí pomoc, ale jen na sebe.

Nato se ujal slova purkmistr plzeňský Václav Peták, blahopřál Plzenci v tak významný den a vyslovil přání, „aby kráček vždy v popředí a ve spolenství s ostatními českými městy mužně a vytrvale“. Jako odpověď slíbil pak starosta Herejk jménem všech plzeňských občanů, že město Plzenec „bude vždy poctivě a usilovně pracovati na poli hospodářském, kulturním a národním“.

Poté se konal v sále hostince U České koruny na náměstí slavnostní banket, při němž bylo proneseno mnoho přípitků na zdar budoucího města (pro zajímavost: menu tehdy stálo tři rakouské koruny a účastníci si jej museli objednat i zaplatit dopředu).

K slavnosti došlo mnoho pozdravných telegramů a dopisů, obsáhlý článek o ní vyšel pak v Plzeňských listech č. 164. Průběh slavnosti zapsal do Pamětní knihy městyse Plzně městský tajemník Basl (předchozí citace jsou právě z této kroniky).

Čís. 35.

Vyhlášení c. k. místodržitele pro království České ze dne 26. dubna 1902, č. 65098, jež se týče povýšení městyse Starého Plzně na město.

Jeho cís. a král. Apoštolské Veličenstvo ráčil Nejvyšším rozhodnutím ze dne 14. března 1902 městyse Starý Plzenec v politickém okrese Plzeňském nejmilostivěji povýšiti na město. To uvádí se dle výnosu c. k. ministerstva vnitřa ze dne 26. března 1902, č. 21348 ex 1901, u všeobecnou známost.

C. k. místodržitel:
Karel hrabě Coudenhove v. r.

Místodržitelská vyhláška o povýšení na město (SOA)

Město Starý Plzenec v současnosti (JV)

Květinářství U Šimiců a jeho kaktusy

Za první republiky bylo květinářství U Šimiců nejvyhlášenější ve Starém Plzenci. Vedl je Klement Šimice, vdovec, který vchoval sám svou jedinou dceru Libuši. Byl to velký milovník kaktusů a ty posílal nejen do celé republiky, ale také do okolních států. Chodil v širokém mexickém sombreru, nepřehlédnutelný byl i svým hlubokým hlasem a dlouhými bílými vlasy. V jeho zahradnictví pracovala i teta Eliška, druhá teta jim vedla domácnost a vařila. Obě bydlely v domě pan Šimiceho nedaleko květinářství na druhé straně tehdejší třídy Čs. legií. Dcera pana Šimiceho zdědila nejen zálibu v kaktusech, hluboký hlas i sombrero, ale i zvyk chodit neustále v pracovním oblečení. Nikdy se nevdala a jejími společníky byly pouze kočky. Po smrti slečny Šimicové nastal problém s dědictvím, protože bylo obtížné dohledat vůbec nějaké příbuzné, nakonec se našli v Praze.

V té době však již květinářství patřilo pod komunální služby. Kromě vázání věnců a kytic proslul tento obchod již od první republiky také pěstováním a prodejem rostlin aloe, což bylo na svou dobu neobvyklé. Posílali je po celé republice, používaly se k léčbě akné, ran a odřenin. Nejvěrnějším a stálým zákazníkem byla však lidová léčitelka Božena Kamenická (1889–1996), neboť aloe používala pro své pacienty. Ta měla v květinářství své políčko aloe a každých 14 dní jezdila pro pět kilo této rostliny. Hlavním a nejvýnosnějším sortimentem květinářství byly však kytice a věnce, hlavně na svatbách, pohřbech a o dušičkách.

Pan Šimice založil v Plzenci kaktusářský spolek. Také měl ve sklenících poměrně velkou sbírku těchto ostnatých krasavců, na svou dobu nezvykle vzácných kusů. Byla tam také sbírka režiséra Martina Friče. Byl to synovec slavného amatérského etnografa, cestovatele po Jižní Americe a spisovatele Alberta Vojtěcha Friče (1882–1944). A. V. Friče známe především jako autora dobrodružných knih pro mládež (např. Strýček indián, Dlouhý lovec), ale tento svérázný bouřlivák byl však také velkým

Práce ve skleníku květinářství, šedesátá léta 20. století (sbírka M. Hrochové)

odborníkem na kaktusy. Dovážel je z Jižní Ameriky a popularizoval je, také se je úspěšně pokoušel křížit. Patří mezi průkopníky kaktusářství u nás. Je známo, že zajímavé kousky vozil i svému příbuznému režisérovi. Letní byt Martina Friče ve Starém Plzenci stál nedaleko květinářství, s rodinou Šimicových byl v kontaktu.

Po roce 1948 se květinářství stalo součástí komunálních služeb a pokračovalo ve své obvyklé činnosti i sortimentu, od roku 1965 pod vedením Plzeňáka Miloslava Císaře (ten se také věnoval kaktusům, hlavně však skalničkám). Za jeho vedení květinářství vzkvétalo, hlavně díky velké poptávce po aloi. Balíčky odcházely ze staroplzeňské pošty do celé tehdejší republiky (tedy i na Slovensko), v roce 1968 dokonce poptávka převýšila nabídku. V roce 1968 zemřel Martin Frič a sbírka kaktusů postupně zanikala. Také proto, že bylo žádáno, aby květinářství co nejvíce vynášelo, a kaktusy tolik „netáhly“. Po tzv. „sametové revoluci“ začalo květinářství upadat a nakonec bylo uzavřeno. Nyní stojí na místě pozemků květinářství domy a v původním domě Šimicových bydlí jiná rodina.

Kytice - věnce (sbírka FU)

květinové dekorace ku každé příležitosti. — Všechny druhy květinových sazenic, cibulí a hlíz. Veškeré ovocné a okrasné stromy a keře. KAKTUSY A SUKULENTY v nejlepší jakosti a levných cenách obdržíte v obchodním zahradnictví

Vilová čtvrt. u Šimiců, St. Plzenec

Dům, ve kterém žil Martin Frič (VS)

JÍDLO ZA PRVNÍ REPUBLIKY

„Základem tehdejšího jídelníčku bylo nejen kravské, ale i kozí mléko. Tehdy bylo hlavním zdrojem nejen přímého pití, ale i součástí mnoha jídel. Děly se i kozí sýry, ráno a hlavně večer se jedl nalámaný chléb v teplém mléce, různé kaše atd. Důležitá byla čistota a prostředí chlévů, které se podílely na chuti mléka. Plzenec měl několik řezníků, vynikal pan Brychcín – vyráběl vynikající kozí salám (na výrobu toho kozího „uheráku“ bylo třeba čtvrtina vepřového a tři čtvrtiny kozího). Dalším zdrojem obživy byly ovce, slepice, králíci, ale co hlavně – husy. Já coby pětiletý kluk jsem je vodil pod pivovarský jez – bylo jich tak dvanáct až patnáct – nikdy se s jinými hejny nepomíchaly. Na podzim i o zimních nedělích byly husy hlavními nedělními obědy jak bohatých, tak i chudších občanů Starého Plzence i Sedlce. I husí peří se dobře prodávalo. Ryby se chytaly v Úslavě i na „Sedlečku“.

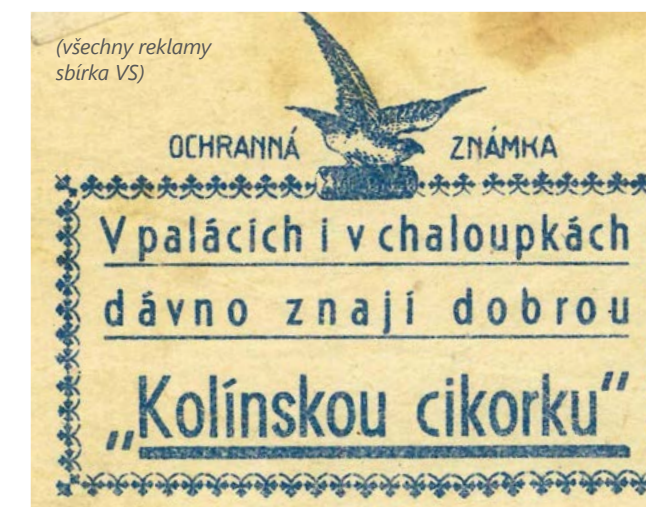
Pekařů bylo v Plzenci několik. Bardoun na náměstí, naproti řezníku Štípkovi Kovařík, ve Smetanově ulici Blahut. Máslo, smetanu a vejce do obchodů s potravinami přinášely (i dovážely v bryčcích) selky, a to ze Lhůty, Letkova a Tymáková. Moje babička Marie Vávrová měla obchod ve Smetanově ulici, pamatuji si, jak selky z těchto obcí tam přinášely umně vytvořené „vánočky“ másla v křenových listech i tvarohy... Měli jsme i pražírnu kávy a „buráků“. Veliké žoky byly uskladněny ve svátečním pokoji a kolem dokola pastičky na myši... Při venkovním pražení se táhla kol dokola libá vůně a lákala zákazníky.“ Káva se však pila spíše žitná, tzv. cikorka. Ráno ji hospodyně namlela v mlýnku a pak ji dala do mléka. Snídala se bílá káva s nadrobeným chlebem i do práce si nosili lidé tuhle kávu.

K obědu se vařily vždy polévky, protože, jak se říkávalo, „polívka je grunt a maso špunt“. Více než dnes se zahušťovaly kroupami, krupkami, hodně se používaly luštěniny jako hrách, čočka. Maso bývalo na talíři daleko méně než dnes, ale zato se dělávala kynutá jídla jako lívance, vdolky, buchty. Děti chodily na oběd domů, většina matek nechodila do zaměstnání, ale byla v domácnosti. Vařit se učily dívky od matky a běžně po vychování škoily v tzv. rodinné škole v Plzni. Studium na této škole bývalo dost rozšířené, protože se tam dívky učily kromě vaření i vedení domácnosti, ruční práce (dodněška jistě máte doma různé ty vyšívané zástěrky, dětské čepičky, dečky po prababičce) – prostě byla to příprava do manželství. Nejoblíbenější kuchařkou však nebyla ta od M. D. Rettigové, ale tzv. „sandtnerka“, tj. kuchařka od M. Sandtnerové.

Co jste si určitě v krámech nekoupili, byla instantní jídla a také výběr sladkého pečiva byl menší, pekly se hlavně koblihy a loupáky, sušenky a keksy nebyly tak oblíbené (a hlavně na ně nezbyvalo peněz). Peklo se hlavně na sádle a na másle, také na oleji, z umělých tuků byl nejznámější a nejoblíbenější tuk Vitello. Konzervované potraviny se používaly velmi zřídka, hlavně se kupovaly masové konzervy na výlety do přírody a na tram-pování. Bonbony dostávaly děti jen vzácně, občas jim je obchodník dával, když rodiče udělali větší nákup. Od třicátých let 20. století byly a dodnes jsou populární hašlerky. „Když jsem v krámu doprodal marmeládu z dřevěného soudku, tak jsme ho vždy dali před krám. Zbytky marmelády tam chodily vylizovat děti.“

(sbírka J. Hrubého)

(všechny reklamy sbírka VS)

PROTEKTORÁT

15. BŘEZNA 1939

Z paměti vrchního strážmistra Františka Vondráčka, velitele četnické stanice ve Starém Plzenci:

„Vyšel jsem na náměstí. Za krátkou dobu jsem slyšel již směrem od Černic přijížděti motocykly, které v krátké době byly na zdejším náměstí, nikdo z nich však nezastavil. Zde se rozdělávaly, některé jely směrem na Letkov, jiné na Štáhlavy. Krátce nato projelo několik tanků a mezi nimi i osobní auta. Tanky rovněž se rozdělávaly na Letkov a na Štáhlavy. Žádný na náměstí nezastavil. V tu dobu padal hustě sníh, takže rozhled byl špatný. Stál jsem na náměstí sám, nikde živá duše a z Němců si mne také nikdo nevšímal. Snad po dobu dvou hodin stále projížděly Plzencem tanky a jiná vozidla. K polednímu již přísun vojska ustal. Hodně německých důstojníků pak hodovalo v restauraci Na poště (pozn. aut.: jednalo se o restauraci U Schallerů, kde je nyní lékárna), neboť bylo všeho dostatek a tak lacino. Voják když si koupil za marku – to bylo našich 10 korun – housek, tak je skoro ani nepobral. Ve Starém Plzenci však žádné vojsko trvale nezůstalo. Je nesporné, že okupace působila na naše obyvatelstvo hrozně, lidé se Němcům všude vyhýbali a jimi zřejmě opovrhovali. V obyvatelstvu byl jakýsi strach z další doby, neboť vše přišlo tak náhle, že to nikdo nečekal. Všude převládal názor, že nás Západ prodal a že nás všichni naši přátelé opustili.“ (FV)

Snímek z 15. března 1939 ukazuje obsazení Starého Plzence německou armádou (SP)

ŽIDÉ VE STARÉM PLZENCI

„Počátkem roku 1941 byl Plzeňec překvapen první protizidovskou akcí. Byla odvečena židovská manželka bývalého ředitele pivovaru Wolfová a současně jistý dr. Teichner z Plzně, který se zde zdržoval, pak Židé Heller, Hecht a Šleisner. Žid Marek Bloch byl také odvečen, později se však vrátil, neboť měl za manželku křesťanku. Musel však manuálně pracovat ve zdejším kamenolomu,

později zametat u města ulice a při tom stále nositi na viditelném místě žlutou hvězdu. Majetek těchto Židů byl přirozeně zabaven.“ (vzpomínky velitele četnické stanice Františka Vondráčka)

Ve Starém Plzenci bylo jen několik židovských rodin. Bylo jich tak málo, že zde neměly ani vlastní modlitebnu (využívali synagogy v Plzni), ani vlastní hřbitov a byli pohřbíváni ve Štěnovicích. Podle údajů z městské kroniky žilo v roce 1920 ve Starém Plzenci pouze 24 Židů, k židovskému náboženství se jich však hlásilo pouze osm. Nejbohatším byl majitel realitní kanceláře Marek Bloch. Ten obýval secesní statek U Blochů (čp. 88), který koupil jeho otec Emanuel v roce 1904. Statek byl nucen během války postoupit panu Kocovi, který si v něm zřídil pohřební ústav a v říjnu 1945 mu jej prodal. Na Malé Straně v ulici Hradiště Plzeňského dlouho vzpomínali na krámk se smíšeným zbožím Adolfa Hechta, provozovaný v domě čp. 14 pravděpodobně od roku 1919. Jeho tři synové – Karel, Arnošt a Lev – byli mezi odvečenými, oba rodiče zemřeli již před okupací. Na jejich dům Němci uvalili nucenou správu. Rodina Hechtova je uvedena mezi oběťmi války na pomníku padlým na náměstí. Kronika města také zmiňuje sestry Brilovy. Před válkou byly vztahy Židů s ostatními obyvateli zcela normální, děti si spolu běžně hrály a navštěvovaly se.

Po válce se nikdo z židovských obyvatel do Plzence nevrátil, všichni (bylo jich přes třicet) pravděpodobně zahynuli. Jediné Marek Bloch se zachránil. Jeho syn Jiří se stal úředníkem v plzeňské Škodovce, svůj volný čas věnoval hře na bicí v kapele Úslaváci. Přiznal se do Štáhlav.

Snímek ze třicátých let jako důkaz poklidného soužití občanů Starého Plzence. V rodině drogisty Rybáka na prázdninách několik židovských dětí – zcela vpravo Jiří Bloch, zcela vlevo Jan Löwy z Plzně.

PROTEKTORÁTNÍ DOKUMENTY

Křestní list

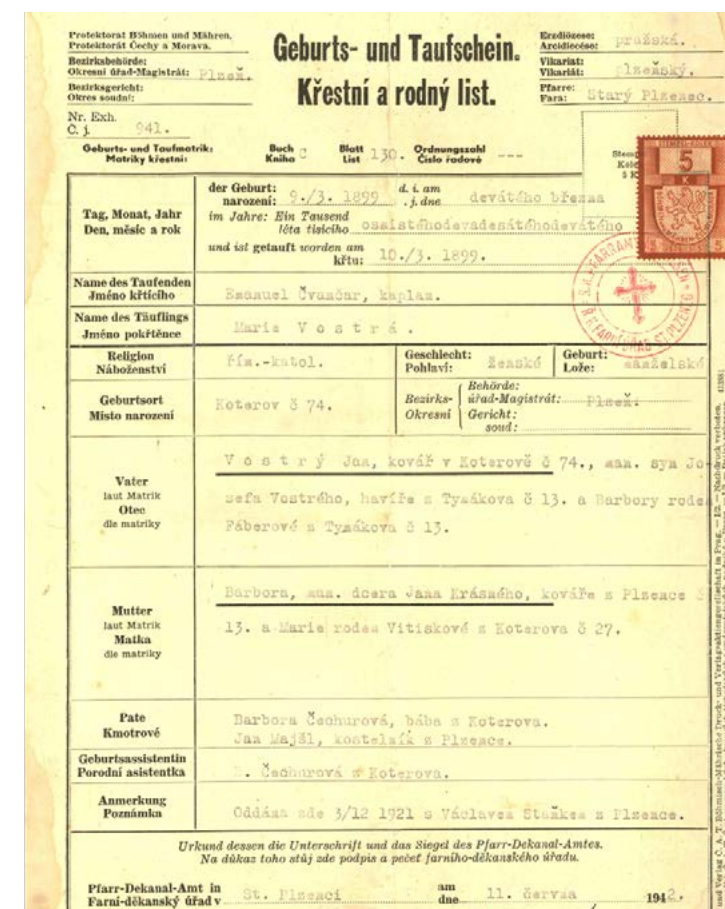
Křestní list za protektorátu Čechy a Morava byl důležitým a naprosto nezbytným dokladem, který byl třeba k doložení tzv. arijského původu alespoň k prarodičům. Potvrzení o arijském původu bylo nutné pro svobodné nakládání s vlastní vkladní knížkou, k vlastnictví soukromého majetku (ba dokonce i domácích mazlíčků), k vydání nové tzv. kenkarty (občanské legitimace), k uzavření sňatku i pro to, abyste mohli být zaměstnáni ve státní službě v některých povoláních (např. učitelé, úředníci atd.).

Kenkarta

Tento průkaz totožnosti (počestlý název německého výrazu „die Kennkarte“) byl zaveden jako povinný pro občany tzv. třetí říše. V protektorátu Čechy a Morava platil od října 1939. Nařízení říšského zákoníku pravilo: „V oblasti Říše jsou všichni němečtí občané a příslušníci protektorátu Čechy a Morava starší 15 let povinni na úřední výzvu prokázat se úředním průkazem s podobenkou.“ Tato šedivá kartonová knížka obsahovala kromě jména, příjmení, adresy bydliště i fotografie (tak, jak je známe dnes z občanských průkazů) i otisky obou ukazováčků. Také však měla cosi, co by se dnešním jazykem dalo nazvat „biometrickými údaji“ – popis postavy, barvy vlasů a očí, tvaru obličeje. Je zajímavé, že vydávání těchto průkazů se protáhlo – hlavně v Polsku – kvůli častým padělkům – až do roku 1943. Tzv. kenkarty byly používány i v osvobozené ČSR těsně po válce, než byly nahrazeny občanskými průkazy. Do té doby byly nadpis a fašistický symbol přelepovány či přeškrtnuty (jako na snímku) a opatřeny razítkem, v češtině, ruštině a angličtině, „příslušník Československé republiky“, jakož i razítkem příslušného okresního úřadu. Od roku 1948 pak byly vydávány nové občanské průkazy, jež však byly – jako za první republiky – dobrovolné, povinné je bylo nutno nosit pouze v hraničním pásmu. Až od roku 1953 se staly v ČR občanské průkazy povinnými pro všechny občany starší 15 let.

(sbírka VS)

(sbírka Z. Ledviny)

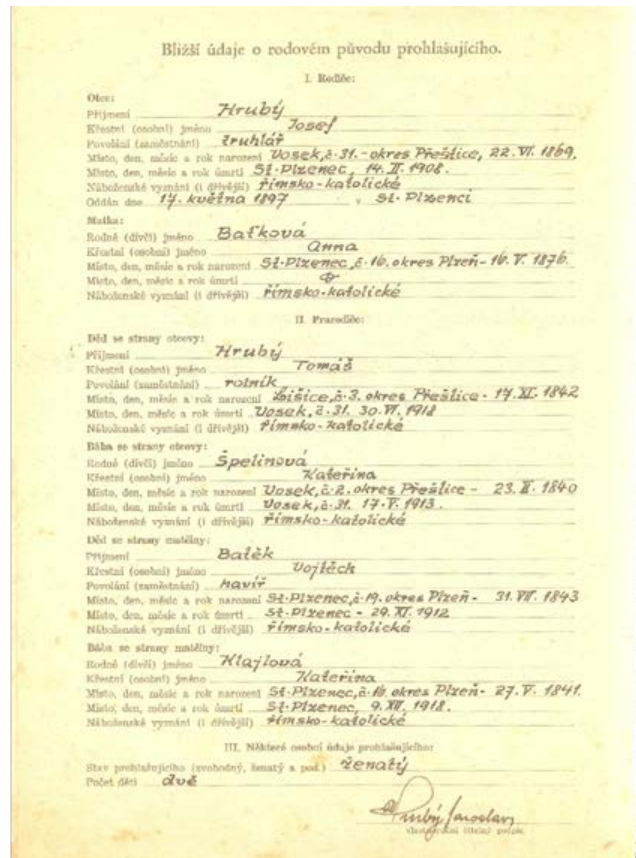
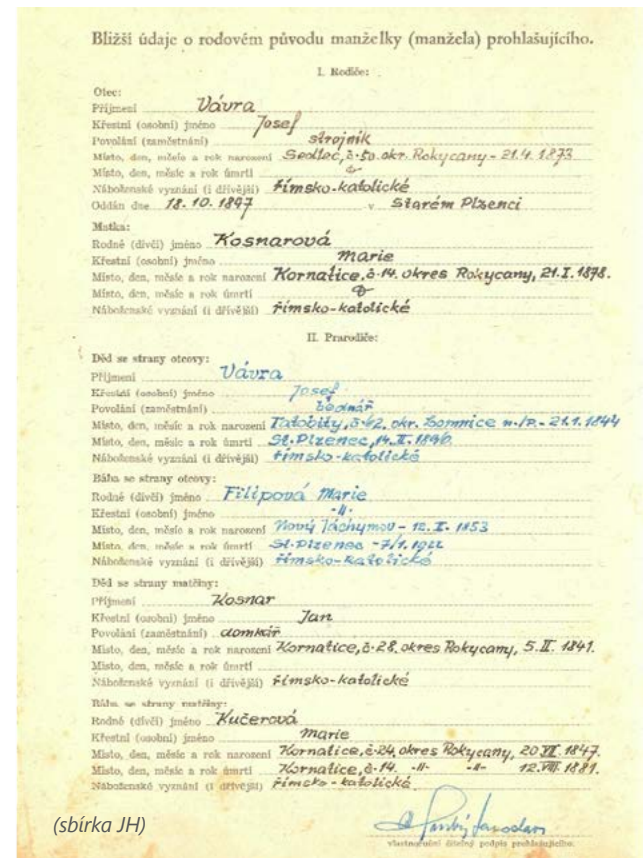

(sbírka VS) z Protektorátu Böhmen und Mähren.

Potvrzení o rasovém původu

Po nástupu fašismu v roce 1933 museli němečtí občané – kdy chtěli být plnoprávními občany – doložit svůj árijský původ dokumenty o předcích až do pátého kolena zpětně (v praxi ovšem to stačilo pouze do třetího kolena). Pak obdrželi tzv. Ahnenpass (rodový pas) čili doklad o árijském původu. V protektorátu Čechy a Morava začalo platit již 4. července 1939 vládní nařízení č. 136, kde se také hovoří o dokladu árijského původu. Potřebovali jej všichni, kdo chtěli uzavřít sňatek, nakládat se svým majetkem i s vkladní knížkou, vykonávat některá zaměstnání ve státní

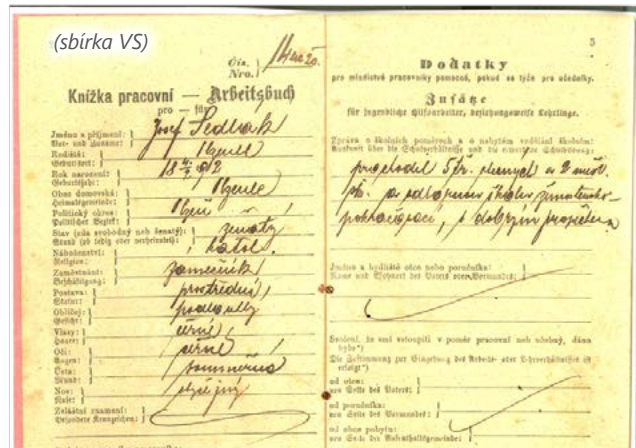
službě, či dokonce i mít domácího mazlíčka. Doklad byl nezbytný také při jednání s protektorátními úřady. Pokud jste žili v manželství, museli jste na úřad přijít se svým křestním listem a křestními listy svého otce a matky a prarodičů z obou stran, tedy každý se sedmi dokumenty. Ti, co měli židovské předky nebo byli tzv. „cikánské rasy“, se stali rázem občané druhé kategorie, postupně stále více byli zbavováni svých práv a vystavováni šikaně, která vyvrcholila deportacemi do koncentračních táborů. Protože vydávání rodových pasů se ukázalo být velkou zátěží pro úřady, musel být v roce 1943 zřízen Rodopisný úřad pro Čechy a Moravu. V Plzenci se zachovalo několik takových potvrzení.

Pracovní knížka

Pracovní knížka byla za protektorátu zavedena na základě vládního nařízení z 26. června 1941. Měla sloužit k evidenci pohybu pracovní síly. Také byla využívána k výběru českých občanů na práci pro Říš, později na práci nucenou (k tzv. totálnímu nasazení). Kromě údajů známých z dnešních občanských průkazů (jméno, příjmení, den a místo narození, státní příslušnost, rodinný stav, den a místo vydání) obsahovala i údaje o odborném

vzdělání a nemocenském pojištění. Vydávaly je nemocenské pojišťovny. Průkaz obsahoval i údaje o pracovním poměru u jednotlivých zaměstnavatelů (razítka), a to i před rokem 1941. (Tuto knížku po pádu protektorátu využívalo do roku 1947 i znovuobnovené Československo jako náhradní – pouze nařídilo přetisk původního německého nápisu i nacistické symboliky a doplnilo desky razítkem „Republika Československá“. Od roku 1947 byl místo ní zaveden tzv. pracovní průkaz, od roku 1948 byly záznamy o práci převedeny do občanských průkazů.)

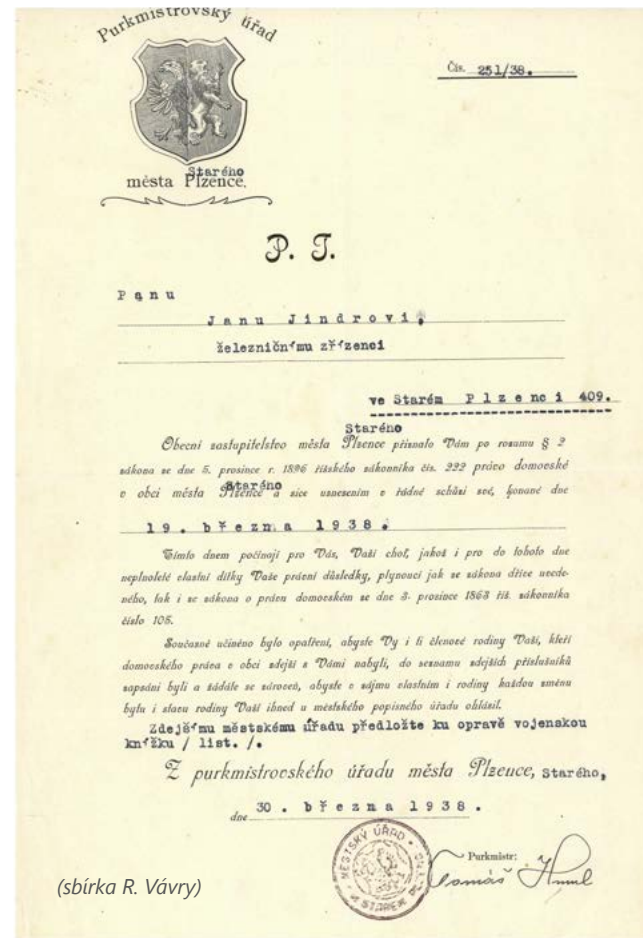

Domovský list

Domovský list byl dokument, který osvědčoval tzv. domovské právo, tedy právo občana zdržovat se ve své domovské obci. Hlavně však to bylo důležité v případě, pokud občan zchudl nebo se dostal do složité sociální nebo zdravotní situace. Tehdy měla obec povinnost se o něj postarat. Občan nemohl být z obce vyhoštěn. Domovské právo vzniklo již roku 1863 „za Rakouska“ a platilo až do 1. ledna 1949 (po roce 1918 jej s úpravami převzala československá republika). Občan jej mohl získat narozením, sňatkem (žena získala domovskou příslušnost svého manžela) nebo přijetím do obecního svazku. Mohl být přijat do obce, pokud zde získal nějaký úřední post (např. četník) nebo mu domovské právo udělil obecní úřad (např. pokud v obci dlouhodobě bydlel). Evidence domovských listů se vedla na matrikách domovských obcí.

Domovské právo bylo dobrým nástrojem, jak se zbavit nevitáných a nechtěných osob, které v obci neoprávněně pobývaly. Takováto individua byla poslána postřkem do své domovské obce na její náklady.

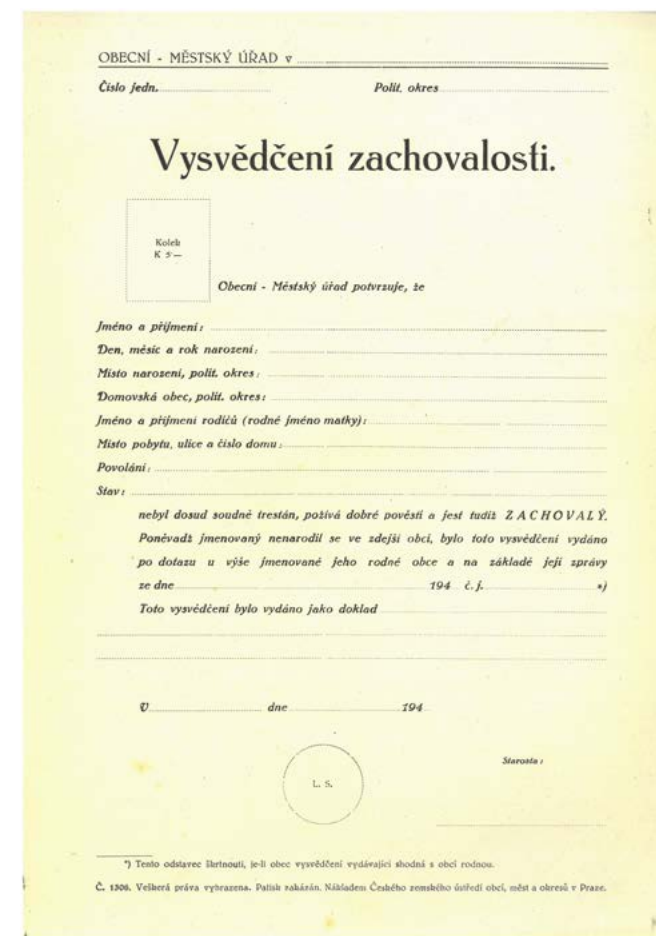
Za první republiky i za protektorátu byli také bezdomovci, ne však v dnešním slova smyslu. Byli to lidé, kteří nemohli prokázat své domovské právo. Takové osoby musely být přikázány do určité obce (většinou do té, odkud byli odvedeni na vojenskou službu, nebo do té, kde se narodili nebo pobývali v sirotčinci). Domovské právo bylo nezbytné pro udělení státního občanství. V lednu 1939 Starý Plzenec udělil domovské právo těm občanům, kteří se sem přistěhovali ze zabraných území (po Mnichovské dohodě případně i z Velkoněmecké říši).

Vysvědčení zachovalosti

Vysvědčení zachovalosti odpovídalo dnešnímu výpisu z trestního rejstříku. Tento dokument byl původně vyžadován již za Rakouska-Uherska (tehdy se nazýval vysvědčení o mravech), jeho vydávání pokračovalo za první republiky i za protektorátu. Jednalo se o potvrzení ze strany policie, že na dotčnou osobu nebylo nalezeno nic trestného nebo jinak závadného a že se těší dobré pověsti. Vysvědčení bylo vydáváno z mnoha důvodů, které byly zpravidla na žádosti uvedeny. Nejběžnějším důvodem bylo nastoupení zaměstnání ve státní službě či otevření si koncesované živnosti (např. pohostinské) či obchodu s předměty „monopolu státního“. Toto vysvědčení bylo také nezbytné předložit při žádosti o udělení státního občanství či žádosti o adopci dítěte. Stejně jako dnes se také vyžadovalo při soudním jednání coby doklad o mravech obviněného. V době protektorátu Čechy a Morava jej Židé většinou potřebovali kvůli organizaci vystěhování.

Vysvědčení zachovalosti vydávaly policejní služebny (nevyplněný formulář se našel i v písemnostech staroplzenecké policie). Vydávání vysvědčení zachovalosti bylo zrušeno vládním nařízením č. 100/1951 k 1. únoru 1952 a bylo nahrazeno výpisem z rejstříku trestů.

(SOA)

AMERIČANÉ

OSVOBOZENÍ AMERICKOU ARMÁDOU

(sbírka JH)

„Drazí přátelé, já i moji vojáci jsme šťastni, že jsme přišli do vašeho města. Vaše vlast je v srdci každého Američana. Bojovali jsme na různých frontách a jsme rádi, že jsme dojeli až k vám. Děkuji vám za vaše milé přivítání a pohostění, kterým nás uctíváte. Nazdar!“ (z projevu plukovníka Gindera před staroplzeneckou radnicí 7. května 1945)

Městská kronika o květnových událostech vypráví: „Po celý den očekávalo obyvatelstvo naší obce dychtivě příjezd americké armády také k nám a jeho čekání přece nebylo marné. K večeru ozval se z dálky ohromný rachot, který lépe než místní rozhlas ohlásil, že se blíží americké tanky. Ze všech částí města shromáždili se okamžitě na náměstí dospělí i mládež, aby nadšeně přivítali osvoboditelskou armádu.“

Lidé jásalí a slzeli pohnutím. S obdivem prohlíželi si statné hochy ze zámoří s osmahými i tmavými tvářemi, kteří snad ani nechápali, jak jsme jim vděční za svoje životy, za naši obec, za celý kraj i za naši drahou, opět svobodnou republiku.

Se všech stran sbíhali se noví a noví nadšenci a široce lemovali cestu, kudy vojsko projíždělo. Jásoť a pozdravy zněly v ulicích i z oken domů. Květiny sypaly se na tanky i auta. Každý snažil se aspoň jednomu z bojovníků stisknouti ruku na znamení radosti a díky.

Město se třásló rachotem mohutných tanků, ale obyvatelé se již netráslí. Příjezd každého tanku jako by snímal z každého část nejistoty a tísně a zůstala jen radost, šťastný úsměv a vděčnost.“

Do Starého Plzece dorazilo vpoledne 6. května několik tanků 9. pluku 2. pěší divize (zvané Indianenhead podle nášivky s indiánskou hlavou) V. sboru generála Huebnera pod vedením plukovníka P. D. Gindera. Následujícího dne dopoledne dorazila další část oddílu 9. pluku s tanky, džípy a další vojenskou technikou. Protože Američané požádali o ubytování, bylo třeba vystěhovat z obou škol (na náměstí i na Malé Straně) tzv. „národní hosty“, tj. německé uprchlíky ze Slezska a východního Pruska, kteří tam přebývali od dubna. Místní ženy-dobrovolnice pak obě školy uklidily, umyly a do tříd podestlaly novou čistou slámu na spaní. Obecní rozhlas vyzval staroplzenecké občany, aby se ve tři odpoledne dostavili na náměstí k oficiálnímu

slavnostnímu uvítání americké armády. Doporučeno bylo přijít v národních krojích či ve spolkových uniformách.

Odpoledne 7. května se na staroplzeneckém náměstí shromáždilo snad celé město. Před radnicí, slavnostně vyzdobenou československými prapory a květinami, nejdříve přednesl projev náměstek V. Mudra a po něm nedávno zvolený předseda národního výboru Josef Kubín. Poté paní Štěpínová v národním kroji slavnostně uvítala velitele oddílu P. D. Gindera chlebem a solí a následoval přítpek. Poté velitel Američanů odešel i se svými spolupracovníky na radnici, zamával z okna americkou vlajkou a následně odtud pozoroval, jak místní občané tančí na náměstí v krojích českou besedu. Je zajímavé, že jeho zástupcem byl poručík Haler, kterému se povedlo později, 9. května, v Rokycanech zadržet K. H. Franka.

Téhož dne večer se v Lidovém domě konala veselice na oslavu konce války. Hrály zde dvě hudby, čepovalo se zdarma pivo i víno ze staroplzeneckého pivovaru, místní děvčata tancovala s americkými vojáky. Velitel Ginder pronesl několik projevů. Řekl například, že chápe přání místních obyvatel, aby jeho vojáci jeli na pomoc Praze, ale že jsou velmi předsunutou jednotkou, která se bez rozkazu nemůže pustit dál. Neorganizované, ojedinělé akce by prý neměly šanci na úspěch.

Konec pobytu 9. pluku

Vojáci 9. pěšího pluku 2. pěší divize u nás pobývali pouze do 20. května. Kromě odzbrojování zbytků německých vojsk a ostrahy internačního tábora v pivovaru se však uvedli především velmi přátelskými styky s místními obyvateli a pořádáním tanečních večerů. Vojáci měli jídla dost a také sladkostí, takže hodně dětí díky nim poprvé v životě ochutnalo pro ně zcela neznámé žvýkačky i vzácnou čokoládu (dodnes na to i ve stáří vzpomínají). Američané se také velmi rádi s dětmi i s mladými děvčaty fotografovali. Místní je na oplátku zvali k sobě domů a hostili čerstvými potravinami, což vojáci rádi přijímali – nejvíce jim prý chutnaly buchty a knedlíky. Zásobování potravinami u nich bylo velmi dobré, mohli však vařit pouze z konzerv. Také si rádi část ze svých přídelů včetně cigaret vyměňovali za alkohol.

Co se týče tanečních zábav, proběhlo jich do 20. května několik. Kromě již zmíněné veselice 7. května v Lidovém domě se konaly další den poté, a to jednak v 17 hodin na náměstí a poté večer v Lidovém domě a zároveň i v hostinci U Vávrů. 8. května byl totiž oznámen konec války v Evropě, a tak se velmi slavilo a podávalo se zdarma pivo, víno (z místních vinařských závodů), Američané dodali zrnkovou kávu. Poslední slavnost uspořádal P. D. Ginder spolu se svými kolegy, americkými důstojníky z Rokycan, v hostinci U Vávrů 11. května. Byla to taková „párty na odchodnou“ u příležitosti konce války a odchodu 9. pluku. Tištěné pozvánky dostali vedoucí představitelé města i fotograf J. Friedl, pozvána byla kromě dalších hostů i česká děvčata. Na večírku dostal plukovník Ginder album Friedlových fotografií z přivítání jeho pluku 7. května, byla zde i mapa republiky

s vyznačeným Starým Plzencem. P. D. Ginder slíbil, že přijede do našeho města ještě v neděli 13. května v jedenáct dopoledne, aby se rozloučil se školní mládeží.

Rozloučení Gindera se školní mládeží

V neděli byla škola na náměstí slavnostně vyzdobena velkými prapory všech spojeneckých armád. Nejdříve se na školní zahradě shromáždilo žactvo i učitelský sbor s ředitelem Fořtem, všichni veřejně odsoudili místního vedoucího kolaborantské organizace Vlajka a tento zrádce Urbánek byl donucen osobně spálit obraz Hitlera a jeho přísluhovačů. Poté všichni odešli na náměstí. Tam ředitel promluvil o významu dvou dnů – Dni matek a americkém Dni díkůvzdání, který připadl právě na toto datum. O půl dvanácté přijel ve slavnostně vyzdobeném

Plukovník Ginder se loučí (sbírka FU)

Američané zachycení během oběda na staroplzeneckém náměstí

Dav na náměstí během pobytu Američanů (sbírka JH)

ORGANIZACE, SPOLKY, AKCE

SPOLEK ZA ZÁCHRANU RADYNĚ A HŮRKY

Radyně na pohlednici spolku, 1926 (sbírka AV)

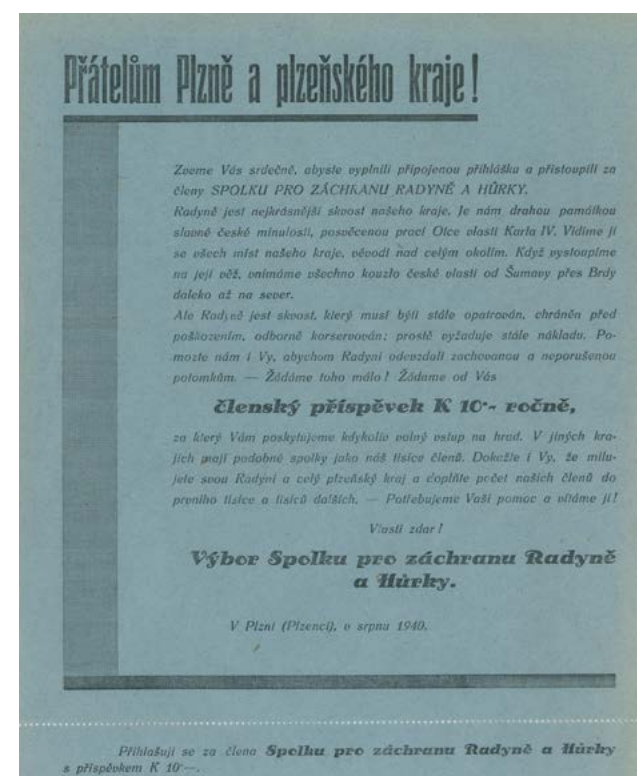
Základní informace o vzniku spolku v roce 1920, jeho fungování, vedení, členstvu, příspěvcích můžeme získat z rubové strany unikátní publikace „Hrad Radyně, pověsti a staré tradice“ z roku 1924. Tehdejší vedení spolku dávalo stavební zakázky místnímu významnému staviteli Karlu Štikovi, jenž v Plzenci realizoval několik staveb (např. školu na náměstí, rodinné domy, nádražní budovu i hřbitovní kapli). Dále se pozastavíme i nad jménem Václava Kleina, muzejního konzervátora, autora tehdy populární brožury Hrad Radyně z roku 1927. Spolek se významně zasloužil o úpravy prostoru hradu a jeho okolí, dalo by se říci, že spolek Radyni zachránil pro současné generace. Poté, co město Starý Plzenec odkoupilo v roce 1920 Radyni od Valdštejnů, pronajalo ji i Hůrku spolku. Ten se za vydatné pomoci místní sokolské mládeže, DTJ, skautů a dalších dobrovolníků především postaral o vyklizení zborčeného zdiva, vyvezení nánosů a náletových dřevin uvnitř hradního paláce, dále pak o úpravy cesty do hradu. Lávkou přes hradní příkop vybudovala v roce 1920 firma Tolar. Opravy hradu započaly již v červnu 1920. Na Hůrce A. Friedl odkryl základy kostelů sv. Kříže a sv. Vavřince. Spolek se zasadil o to, aby v letech 1920–1928 byla rotunda vyčištěna, nově zastřešena a opatřena novými dveřmi. Také byly opraveny a vyčištěny základy kostelů a byl vysazen třešňový sad. Bylo upraveno i okolí hradu Radyně a opatřeno lavičkami, v roce 1928 byl vybudován nový vstup do hradu.

Spolek pro záchranu Radyně vydával vlastní tiskoviny, především umělecky kvalitní pohlednice s kresbami i fotografiemi hradu, ale i například seznam jeho majitelů či leták lákající

k členství v tomto spolku. Prodávaly se v restauraci pod hradem, kterou dal spolek vybudovat ze starého dřevěného nemocničního pavilonu. Také vstupenka do hradu byla zajímavá, na líci s fotografií Radyně a na rubu s razítkem spolku. Lístky bylo možno koupit jednak v restauraci, jednak v pokladně pod hradem. Pokladna měla od roku 1920 čtyři různá umístění. Lístky byly používány dlouhodobě ještě do roku 1952, když byla činnost spolku ukončena. Do spolku se zapojilo i staro-plzeňské učitelstvo, například učitel F. Sýkora, jednatelem byl učitel Miroslav Steinocher. V létě roku 1933 vystavěl spolek cestu od křižovatky s hlavní silnicí vedoucí ze Štáhlav do Nebílov k restauraci pod hradem, celková délka nové komunikace byla 880 metrů.

Prvním předsedou spolku byl inspektor Kostinec a spolek měl při svém založení 57 členů. V roce 1926 se stal předsedou Dr. Fridolín Macháček (1884–1954), známý plzeňský historik a archivář. Dne 13. dubna 1933 uspořádal pro spolek přednášku „O Radyni a Hůrce“ a v roce 1939 přednášku „Dějinný vývoj Staré Plzně a města St. Plzenec“. V roce 1944 byl dr. Macháček za svoji odbojovou činnost zatčen, vyslýchán a odsouzen, načež strávil zbytek války v koncentračních táborech. Po válce se k činnosti předsedy spolku vrátil a vykonával ji až do roku 1952. Po zrušení spolku, se stal okresním konzervátorem. Poslední akcí, kterou spolek udělal před skončením své více jak třicetileté činnosti, byla v roce 1952 oprava poškozené cesty na Radyni, kterou využívali za příznivých sněhových podmínek lyžaři a sánkaři.

Dne 1. listopadu 1952 končí Spolek pro záchranu Radyně a Hůrky svoji činnost a jeho úkoly přebírá historická kosmise MNV ve Starém Plzenci.

Leták s přihláškou do spolku (sbírka AV)

Radyně, 1922 (sbírka V. Fišera)

Radyně v současnosti (Marie Šlehoferová)

OBČANSKÝ SPOLEK HŮRKA A RADYNĚ

Na činnost Spolku pro záchranu Radyně a Hůrky navázalo roku 2003 nové sdružení. Z iniciativy přátel místních památek vzniká Občanského sdružení Hůrka a Radyně – OSHR. Jeho prvním předsedou se stává RSDr. Václav Hák, od roku 2008 je předsedkyní Jitka

Sutnarová. Sdružení (od roku 2011 spolek) ve své činnosti navazuje právě na činnost původního spolku z dvacátých let 20. století. Hlavní náplní OSHR je vytváření podmínek pro aktivní činnost k záchraně a ochraně historických a kulturních památek ve Starém Plzenci, zejména hradu Radyně a lokality hradiště Hůrka. Vedle pravidelných brigád na Hůrce a Radyni pořádá v rámci tzv. Akademie Staré Plzně cyklus historických přednášek, kam zve významné odborníky z oblasti historie, ochrany památek a přírody.

V roce 2013 otevřel spolek ve městě a jeho okolí za pomoci financování z evropských fondů naučnou stezku „Stará Plzeň a kupci“, která je zaměřena na období raného středověku a seznamuje se soudobou podobou a organizací hradiště Hůrka. V roce 2018 byla zrekonstruována studánka u viaduktu na trase Staroplzenecké NS vedoucí k základům kostela sv. Blažeje. Dále zde bylo doplněno posezení a pohádková expozice pro děti. Ještě v polovině 20. století stávala na rozcestí cest mezi Starým Plzencem, Týmákovem a Sedlcem boží muka sv. Marka. Začátkem 21. století zde zbyl pouze sokl s téměř nezatelným datem a v křoví nalezený sloup. V roce 2018 provedlo OSHR rekonstrukci.

V publikační činnosti vydal spolek knihu Kostely Starého Plzence (autoři J. Soukup, K. Kilbergr, A. Velichová), brožuru Památky Starého Plzence (autor J. Černý), komiks Radoušova stezka a publikaci Sto let hradu Radyně ve správě města a státu – Sto let od založení Spolku na záchranu Radyně a Hůrky (autoři J. Sutnar, V. Fišer, J. Sutnarová). (JS)

Práce při čištění jižního hradního příkopu, 2014

Práce při čištění severního hradního příkopu, 2018

Čištění studánky u viaduktu, 2018 (většina snímků a dokumentů na dvoustraně sbírka OSHR)

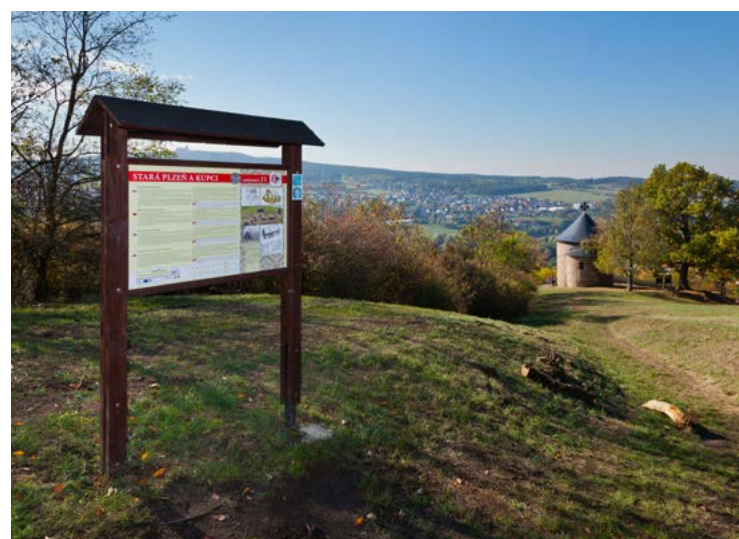
Akademie Staré Plzně

Plakát Akademie Staré Plzně

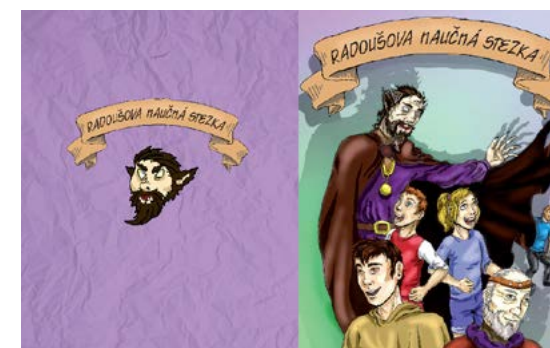

Odhalení modulu hradu Radyně, 2015

Tabule naučné stezky Stará Plzeň a kupci, 2013

Komiks
vydaný
roku 2015

Původní podstavec božích muk sv. Marka na cestě ze Starého Plzence do Týmákova, dole je fotka po jejich kompletní rekonstrukci (současná foto JV)

pustil do dvouletého postgraduálního studia malířství a úspěšně jej při zaměstnání dokončil. Po letech čekání se mu podařilo v roce 1980 získat místo restaurátora a v tomto zaměstnání setrval až do důchodu. Nikdy nebyl malířem „na volné noze“. Po léta restauroval obrazy a sochy z období baroka. Navštívíme-li např. obrazárnu manětínského zámku, skoro všechny obrazy v ní jsou obnoveny jeho rukou. Poslední velkou prací pak bylo v roce 1988 restaurování čtrnácti dřevěných reliéfů z Mariánské Týnice – křížové cesty z 19. století.

V době totality stále narážel na problémy, protože o něm jednak bylo známo, že socialismu rozhodně nefandí, jednak nikdy nemaloval ony pseudorealistické Vítězné únory, kouřící komíny a jiné, tzv. „socialistické“ náměty. Mimoto úspěšně prodával své obrazy na Západ – líbily se, maloval své olejomalby ve stylu barokních mistrů – a to budilo závid. Znelbíbil se však režimu i jinak, konkrétně roku 1977. Tehdy vystavoval svá díla v plzeňské Luně a při vernisáži tam návštěvníci dostávali před katalogem strojopis Charty 77. Následovalo několik velmi tvrdých výslechů u StB. Později mu byl vmontován do ateliéru odposlech. Když se na to přišlo, estébáci jej pod pohrůzkou vězení donutili ho tam ponechat. „Když přišla revoluce, tak jsem to z komína vytáhl, upnul do svěráku a kladivem jsem do toho mlátil tak dlouho, až z té krabičky litaly všechny součástky ven. A dělal jsem to hrozně rád...“ zavzpomínal po letech. Státní bezpečnost jej od té doby každoročně několikrát vozila k výslechům až do roku 1986. Pro něho jako pro malíře měla aféra s Chartou ještě i další nepříjemný důsledek. Od té doby až do revoluce nesměl v Plzni vůbec vystavovat. Měl však výstavy v jiných městech – v Pláších (1983, 1989), ve Františkových Lázních (1985) a v Manětíně (1986). V Plzni do revoluce vystavoval pouze dvakrát, poté se to podstatně zlepšilo. Jeho výstavy byly počátkem devadesátých let už každoroční.

Miroslav Zikmund maloval neustále, byl velmi plodný umělec, tvořil až v jakémsi transu. Jeho vlastní jí jej neustále hnalo

Rozhovor – Alena Hankerová (1948)

Dnes se již v ulicích našeho městečka – anebo spíše v kreslírnické místní ZUŠ – s paní Alenou Krausovou, dlouholetou učitelkou kreslení našich dětí, nesetkáte. Po svém druhém sňatku žila natrvalo v Německu a tehdy jsme se jí zeptali „na dálku“.

AV: „Mohla byste uvést něco ze svého životopisu?“

„Narodila jsem se 31. března 1948 ve Štáhlavech, po ukončení devítiletky ve Starém Plzenci jsem pokračovala na dvanáctiletce humanitního oboru v Plzni na Mikulášském náměstí. V té době jsem ukončila druhý cyklus oboru klavír na LŠU, tj. 10 let. Po maturitě jsem vystudovala ruštinu a výtvarnou výchovu na pedagogické fakultě v Plzni. V roce 1970 jsem pak nastoupila na svoje první učitelské místo, bylo to v pohraničí, v sokolovském okrese v Habartově. Poněvadž tam moje aprobace nebyla téměř

k další a další práci. Zásadně neposkytoval rozhovory o své tvorbě, vykazoval z ateliéru redaktory i redaktorky přicházející z rozhlasu či z novin. Vyhodil i pracovníky televize. Kdysi o tom řekl: „Nemám rád okázalosti. Tím méně, když se týkají mé osoby a mých obrazů. Obrazy musí oslovit samy. Buď to dokážou, nebo ne. Jakákoliv kritika, kladná nebo záporná, je zavádějící.“

Miroslav Zikmund byl umělec, který si ze svého díla necenil témat, jež naopak nejvíce obdivovali milovníci jeho obrazů. Mnoho lidí neví, že byl vynikajícím malířem zátiší. Za svůj život jich opravdu mnoho nevytvořil. Jsou však krásná a připomínají tak trochu holandské malíře 18. století. Také byl výborným krajinářem – jeho romantické krajiny, občas ještě oživené postavami lovců či šlechtické společnosti, jako by navazovaly na světovou romantickou malbu. Miroslav Zikmund miloval díla K. H. Máchy, J. Zeyera a J. Arbese. Často se k nim vracel a námětově je využíval, snad nejvíce Máchův Máj. On sám si ve své tvorbě však nejvíce cenil tématu „čarodějnice, ďábové a jejich svět“. Také mu byly vlastní rozměrné obrazy děsuplných snů a vidin hemžících se démonickými postavami. Převládaly mezi nimi nikoliv barvy přírody, ale purpurová a ostatní odstíny červené, černá a bílá se šedou. „Já mám čarodějnice velmi rád, jsou takový roztomilý,“ svěřil se mi kdysi.

Jeho nejrozsáhlejším dílem byl cyklus zimních krajin z devadesátých let 20. století – rozměrná plátna ve stylu holandských žánrových obrázků s miniaturními lidičkami, jež byla později vydána jako pohlednice.

I když mnoho let žil ve svém ateliéru v Plzni, na Starý Plzenec nezapomínal. Pořád mu byl domovem, obdivoval Radyni i Hůrku, v okolí našeho městečka. Jeho obrazy byly ceněny a obdivovány na celém světě, v jeho ateliéru si podávaly dveře různé cizokrajné návštěvy. On však stále zůstával velice skromným umělcem.

využita, a navíc i z rodinných důvodů, jsem si v roce 1973 zažádala o přeložení do Plzně. V té době však zrovna zakládala paní ředitelka Hollmannová v Sedlci na LŠU výtvarný obor a měla s tím tehdy velké těžkosti. Přihlásila jsem se. Byla jsem nadšená, že budu moci vyučovat své milované malování. Navíc mi lépe vyhovovala práce s menším množstvím dětí než v přeplněných třídách pod tvrdým komunistickým vedením. Zpočátku jsem pracovala ve stísněných prostorových podmínkách, v nevládné světnici s nedostatkem světla. Ale brzy se „mé děti“ prosadily třetím místem v republikové výtvarné soutěži. Pak se škola přestěhovala do bývalé mateřské školky v Plzenci naproti zdravotnímu středisku. Tam nebyly podmínky pro výtvarné oddělení o nic lepší, měli jsme vlhkou místnost, opět s nedostatkem světla a s jedinou výlepkou. Jaká byla moje radost, když jsme se později mohli přestěhovat do krásné, světlé, esteticky upravené třídy do Lidového domu. Měli jsme zde možnosti vycházek do přírody, objevování růstu rostlin,

hub i stromů, pozorování zvířat i tajemna starého hřbitova. Děti chodily do „výtvarky“ strašně rády a já tohle povolání milovala. Já si chodím do práce hrát, říkávala jsem si někdy žertem. Mimoto jsem pochopitelně byla činná v porotách nejrůznějších výtvarných soutěží. Pravidelně jsem navštěvovala schůzky v Dětské galerii, prošla jsem nespočet malířských výstav a školení. Vlastní autorské výstavy jsem měla dvě. V roce 1983 ve Starém Plzenci (kam jsem se přistěhovala v roce 1975 a bydlela tam až do roku 1990) a v roce 1990 ve Štáhlavech.“

AV: „Proč jste se nikdy nestala samostatnou výtvarnicí a rozhodla jste se pracovat s dětmi, co vás na práci s dětmi přitahovalo?“

„Malovala jsem vždy s chutí, ale spíše pro své potěšení, jako amatér. Krátce řečeno, myslím si, že by moje umění nestačilo na „volnou nohu“ a patrně by mne to ani neuživilo. Vždycky mne naopak nesmírně těšilo dávat z toho mála, co umím, pomocí lásky k dětem a psychologie i lásky k umění něco dál. Vždycky mne rozsmutňovaly „výkresy“ dětí vedených nezkušenými kantorkami bez fantazie. A věřte, nebylo jich málo.“

AV: „Když jsem před lety byla na vaší výstavě ve Starém Plzenci, zaujalo mne, že jste vynikala jak v kresbě, tak i v malbě. Výtvarníci se však většinou specializují na jeden obor. Čemu ve výtvarné práci dáváte přednost?“

„Osobně se zajímám o všechny výtvarné obory poměrně stejně intenzivně. Rozdíl je jen v tom, že některé jsou technicky nepřístupnější. Například sochař, keramik, fotograf – ti potřebují specializovanou dílnu a množství drahých pomůcek. Kdežto malovat se dá i v kuchyni a kreslit prakticky všude. Na pedagogické fakultě mne bavila kresba i malba, dělali jsme plakáty, studovali barevné vztahy, grafické techniky, modelovali jsme figury, portréty i keramiku, vyráběli gobelíny i nitáky, pracovali s koláží, filmtiskem apod. To vše jsem mohla později v praxi báječně využít – a také jsem to využila.“

AV: „Vždy mi připadalo, že vaší velkou inspirací byl významný krajinář Vladimír Krátký, zvláště jeho motivy selských staveb, stodol, domů i jeho barevnost – odstíny hnědí a teplých barev vůbec. Trvá tento vliv i nadále? Čím jste byla ve své tvorbě ovlivněna?“

„Mnoho mi dali moji učitelé na pedagogické fakultě v Plzni: František Koliha v kresbě, Mirko Zdeněk a Jan Venig v malbě. Dále pak Josef Šteffl a na školeních a na malířských zájezdech na Šumavu, Chodsko, ale i na Plzeňsko Jan Patera, Karel Frauknecht a Miroslav Tázler. Z autorů, které jsem poznala, na mne měla největší vliv Ludmila Jiřincová ve svých nepřekonatelných něžných ilustracích a v malbě Paul Cézanne. Vliv Vladimíra Krátkého se v mých obrazech opravdu nedá přehlédnout. Vždy jsem obdivovala zemitost jeho malby, vyvážený klid skrývající hluboce cítící duši. Byl mi po léta neocenitelným rádcem i učitelem.“

Mistr ex libris – Jiří Vlach (1954)

Motto: „Chtěl bych dosáhnout toho, aby lidé můj rukopis poznali i bez podpisu. Lépe svůj cíl slovy nevyjádřím. Pokud k němu dojde, bude k přečtení v mých obrazech.“

Malíř, grafik, ilustrátor, člen profesionálního sdružení Unie výtvarných umělců se narodil v Plzni. Svoji uměleckou dráhu zahájil grafickou tvorbou, většinou v kombinaci leptu s akvaintou a tvorbou ex libris, kterých má dodnes na kontě okolo sedmdesáti, většinou pro přední evropské sběratele. Ve svých grafických listech kombinuje postavy a tváře s bohatými dekorativními prvky vegetace, ale také s lidskými artefakty. Věnuje se

AV: „Když si nyní řeknete Starý Plzenec, co to pro vás znamená?“

„Starý Plzenec mi připomíná dobu mého mládí, ale vždy jsem byla více vázána na Štáhlavy, kde žijí moji rodiče a příbuzní a kde mám dodnes rodnou chalupu. Je mi však milý celý rodný kraj – Sedlec, Plzenec, Hůrka, Radyně, zámek Kozel, hrad Lopata.“

Alena Hankerová se v roce 1991 odstěhovala za svým druhým manželem do Německa do Bádenska-Württemberska. Po jeho smrti se vrátila v roce 2007 z Německa zpět do Štáhlav a usadila se v rodném domě, který částečně zrekonstruovala její dcera. Zde žije obklopena tajemnými kočičími bytostmi, které vždy obdivovala. Po svém návratu se věnovala malbě s náměty zátiší i fantastických krajin. Pokračovala i v kresbě tuší – ilustrovala například několik básnických sbírek svých přítelkyň. V roce 2016 mnoha perokresbami doplnila i knihu Staroplzenecké báje a pověsti.

Její obrazy a kresby najdete v domácnostech ve Starém Plzenci, Štáhlavech i v Praze, ale také po celé Evropě, v Německu, Francii, ve Švýcarsku, v Holandsku a dokonce i na Krétě. Výstavy v Plzenci měla dvě autorské – v pamětní síni (1983) a v kulturním středisku po návratu z Německa a překonání těžké choroby. Ve Štáhlavech následovaly dvě autorské výstavy v letech 1990 a 2010. V Německu měla jedinou autorskou výstavu, v Gaildorfu v roce 2003, v Praze v roce 2011 spolu s Jiřím Radou v Galerii u Zlatého kohouta. V této galerii následovalo několik společných výstav s výtvarným spolkem skupiny BENE, který v Praze vede plzenecký rodák Václav Benedikt. Spolu s ním českou malbu reprezentovali na plenéru v Polsku – Spotkanie artystyczne Čiarny Piec v roce 2011.

Obsah

RAKOUSKO-UHERSKO	4
Povýšení Starého Plzně na město	4
Architektonická soutěž na výstavbu měšťanské školy	6
PRVNÍ REPUBLIKA	8
Vznik republiky.....	8
Kronikáři Starého Plzně	8
Legionáři.....	10
Škola za první republiky	11
Počátky biografu	13
Firmy a živnosti	14
Jídlo za první republiky.....	21
Náboženství za první republiky	22
Pohřebnictví	24
Produkce tiskárny Brejcha	25
PROTEKTORÁT	26
15. března 1939	26
Židé ve Starém Plzni	26
Protektorátní dokumenty.....	27
Staroplzenečtí sedláci	31
Pašování potravin po železnici.....	31
Atentát na Heydricha.....	33
Školství	33
Hrdinové všedního dne	35
Kriminální činnost	41
Městská policie	42
Tajné mletí v cihelně u Pražáků.....	43
Zrádci a kolaboranti.....	46
Havárie u Radyně	47
Nálety hloubkařů v dubnu 1945	47
Na konci války	49
Květen 1945.....	49
AMERIČANÉ	56
Osvobození americkou armádou.....	56
Koupání skončilo tragédií	60
Příběh jedné fotografie.....	60
SOCIALISMUS	62
Májové oslavy	62
Spartakiáda 1955	66
Spartakiády 1960 a 1965.....	67
Závod pionýrů a mopedů 1960.....	68
Zvláštní škola	69
21. srpen 1968 a dny další.....	70
Vítání občánků dříve a nyní	72
Momentky ze socialismu.....	73
DEVADESÁTÁ LÉTA	74
Nový průtah městem.....	74
Závod historických vozidel	75
ORGANIZACE, SPOLKY, AKCE	76
Spolek za záchranu Radyně a Hůrky	76
Občanský spolek Hůrka a Radyně.....	78
Ochotnické divadlo	80
Spolkový život ve fotografiích.....	84
Skauti	86
Pionýr.....	90
Svazáci	92
Střelecký klub SVAZARM	95
Staroplzenecký Živý Betlém	96
Konivadlo	100
O Radoušově žití a přežalostném konci.....	101
Radoušovy hry.....	102
OSOBNOSTI	103
Zapsali se do dějin města	103
Výtvarníci.....	117
Hudebníci.....	124
Literáti.....	136